

HÍREK — ISMERTETÉSEK

Korber Ernő

(1885—1963)

1963. június 24-én, hivatása gyakorlása közben érte a halál Korber Ernő tagtársunkat, a Szabó József Geológiai Technikum nyugalmazott tanárát. Épp vizsgáztatni készülődött — és négy nappal később, június 28-án már sírgödre körül álltunk, Farkasréten.

Pályája Zalából indult. Alsódomborúin született 1885. szeptember 10-én. Egyetemi tanulmányait Budapesten, a Műszaki és a Tudományegyetemen végezte. Halléban Walther Johannes előadásait hallgatta. Középiskolai tanári képesítését természetrajz—földrajz szakon, a budapesti Tudományegyetemen szerezte. Később id. Ióczy Lajos mellett dolgozott. 1919-ben tevékeny részt vállalt a Természettudományi Társulat haladó szellemű természettudományos törekvéseiből. Tanári elhivatottságának kiteljesedését a Szabó József Geológiai Technikumban töltött utolsó évtized hozta. A nyugdíjazásból reaktivált Korber Ernő szaktudományunk egyes ágazatainak (földtörténet, őslénytan) tanítása során talált igazán magára. Munkája elismerését a munkaérememmel s a kitüntető címek: az oktatásügy, a nehézipar, a földtani kutatás kiváló dolgozója cím elnyerése fejezte ki, munkája dicséretét azonban mindenkor maga a lelkiismeretesen, a teljes odaadással végzett munka, tanártársainak figyelme, tanítványainak épülése, s mindannyiunk osztatlan megbecsülése, őszinte szeretete jelentette.

Sírnálál volt igazgatója, Dr. Medgyes Béla mondott istenhozzádot.

Korber Ernő a Magyarhoni Földtani Társulat hűséges tagja volt. Helye üresen marad.

Címzetes egyetemi tanárok, címzetes egyetemi docensek

A Művelődési Miniszter tudományos fokozatukra, az egyetemi oktatásban vállalt hosszú idők óta eredményesen és hivatástudattal végzett feladataikra tekintettel Dr. Kertai Györgynek, Társulatunk elnökének, Dr. Majzon Lászlónak, Választmányunk tagjának, Dr. Bartha Györgynek, Dr. Scheffer Viktornak és Dr. Tokody Lászlónak, tagtársainknak 1963. augusztus 1-i hatállyal a c. egyetemi tanári címet adományozta. Címzetes egyetemi docensek: Dr. Sebestyén Károly és Dr. Szilvágyi Imre.

Kitüntetések

1963. áprilisában, nyugdíjbavonulása alkalmából Dr. Tokody László tagtársunkat, a Magyar Nemzeti Múzeum Ásvány- és Kőzettárának vezetőjét szocialista munkáért érdeméremmel tüntették ki.

Az 1963. évi pedagógus nap alkalmából, kiváló oktató-nevelő munkája elismerésül Dr. Richter Richárd tagtársunkat, az Nehézipari Műszaki Egyetem Bányamérnöki Kara Bányaműveléstani Tanszékének docensét a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa az oktatásügy kiváló dolgozója címmel tüntette ki.

1963. szeptember 1-én, a 13. Bányásznapi alkalmából Bíró Ernő választmányi tag és Dr. Szalánczy György tagtársunk kormánykitüntetésben részesült. A munkaéreméremmel kitüntetett Bíró Ernő a kőolajkutatás területén végzett eredményes, hozzáállásában, lelkiismeretességében, avatottságában példás munkát, a szocialista munkáért érdeméremmel kitüntetett Dr. Szalánczy György pedig a kőolajtermelés területén fejtette ki eredményesen adottságait.

Az Országos Földtani Főigazgató 1963. szeptember 1-én, a 13. bányásznap alkalmából jó munkájuk elismerésül a földtani kutatás kiváló dolgozója kitüntetésben részesítette Fejér Leontint, a Mecseki Csoport titkárát, valamint Jamniczky Kázmér, Juhász András, Kőteles Károly, Krizsán Pál, Molnár József, Dr. Posgay Károly és Dr. Szentiványi Ferenc tagtársainkat. A Nehézipari Miniszter ugyanezen alkalomból Zelenka Tibor tagtársunkat a nehézipar kiváló dolgozója címmel tüntette ki.

1963. szeptember 16-án, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanévnyitó Közgyűlésén Dr. Renner János tagtársunknak és Dr. Somogyi Kálmánnak a gerecei neokom feldolgozójának átnyújtották az aranydiplomát.

Magyar—francia földtani tudományos együttműködés

Akadémiai és kultúrkapcsolati meghívásból itt járt több párizsi földtan professzorral történt baráti megegyezés alapján különböző közös földtani kérdésben közvetlen kölcsönös segítségben egyeztünk meg. Ebben az értelemben Cailleux professzor egy Nyugat-Afrikából származó ismeretlen kőzetmintát küldött vizsgálatra Dr. Bárdossy György Szovjetunióban és Nyugaton egyaránt nagyra becsült és elismert geológusnak, aki azt ritka, a nalcim-ásványból álló újfajta kőzetnek határozta meg. Erről szóló közös tanulmány a francia Akadémia kiadványában jelent meg (Comptes rendus des sciences de l'Académie des Sciences, 1963. május 6.).

1963. január 8-án hozzánk érkezett 3 esztendő magyar aspirantúrára Gokhale, N. W. indiai geológus. Elküldéses tanulmányait megkezdte, magyar nyelvvizsgáját eredményesen letette. Ennek alapján további aspiránsi tanulmányait folytatja Dr. h. c. Vadasz Elemér akadémikus, aspiránsvezető mellett az Eötvös Loránd Tudományegyetem Földtani Tanszékén. Földtani és közzétett szakdolgozatokat végez. Közös megállapodással közvetlen tématerülete a Velencei-hegység gránitjának és metamorf palaképződményeinek újabb földtani vizsgálata.

Dr. Scheffer Viktor külföldi előadásai során megkülönböztetett figyelmet, megbecsülést, elismerésből fakadó tiszteletet szerzett a magyar geofizikai alapozottságú szerkezeti vizsgálatoknak, a regionális szerkezeti szintetizálásnak, amely az európai összefüggések keresésében országhatárokon túlterjedő szerkezeti megoldásokat tartalmaz.

1962. november 9-én az Osztrák Földtani Társulat meghívására „Geophysikalische Angaben zur Tektonik des Grenzgebietes der Ostalpen” címmel Bécsben tartott nagyszerű előadást, 1963. júniusában pedig olaszországi előadókörútra indult a firenzei és a pisai egyetem meghívása alapján. A firenzei egyetem Földtani Intézetében tartott nyilvános konferencián Dr. Scheffer Viktor tagtársunk „Questioni regionali di geofisica della zona Appenninica” címmel tartott nagy érdeklődéssel kísért előadást. A június 8-i firenzei előadást követően Dr. Scheffer Viktor Tongiorgi, E. professzor, a pisai egyetem Nukleáris Geológiai Intézetének igazgatója felkérésére nagyszámú meghívott szakközönség és az egyetem tanári kara előtt előadást tartott „A Föld geotermikus anomáliáinak geofizikai vizsgálata” címmel. Az előadást élénk vita követte. A vitában Tongiorgi, Marinelli, Bonatti professzorok vettek részt, Merla professzor viszont közlésre kérte az előadás anyagát a Bolletino Geologico számára. Dr. Scheffer Viktor június 18-án Boldizsár Tiborral együtt Lardarelloba látogatott az Endogén Erők Kiaknázására Alakult Vállalat érdműveinek megtekintésére.

Tudományos minősítések

1963. május 21-én volt Dr. Hajós Márta tagtársunk „Mátraalja diatomás üledékeinek földtana” c. kandidátusi értekezésének nyilvános vitája. A kiküldött bíráló bizottság az opponensi vélemények és a megvédés eredményessége alapján határozati javaslatot terjesztett a Tudományos Minősítő Bizottság elé, melyben Dr. Hajós Márta tagtársunk számára a kandidátusi fokozat odaítélését javasolja. Az értekezés opponensei Dr. Hortobágyi Tibor, a biológiai tudományok doktora és Dr. Véghe Sándorné, a föld- és ásványtani tudományok kandidátusa voltak.

1963. május 27-én került sor Dr. Sidó Mária tagtársunk „A magyarországi szenon foraminiferák földtörténeti értékelése” c. kandidátusi értekezésének megvédésére. Az opponensi vélemények és a kialakult vita alapján a kiküldött bíráló bizottság javaslatot terjesztett a kandidátusi fokozat odaítélése érdekében a Tudományos Minősítő

Bizottság elé. Az értekezés opponensei Dr. Majzon László, a föld- és ásványtani tudományok doktora és Dr. Barnabás Kálmán, a föld- és ásványtani tudományok kandidátusa voltak.

1963. június 18-án volt Dr. Stegena Lajos tagtársunk, a műszaki tudományok kandidátusa „A közvetlen nyersanyagkutató módszerek elvi alapjairól” c. akadémiai doktori értekezésének nyilvános vitája. Az opponensek véleménye, az eredményes megvédés alapján a bíráló bizottság Dr. Stegena Lajos értekezését megvédtettnék nyilvánította és határozati javaslatot terjesztett a Tudományos Minősítő Bizottság elé az akadémiai doktori magasfokozat odaítélése érdekében. Az értekezés opponensei Dr. Szádeczky-Kardoss Elemér akadémikus, Dr. Egyed László akadémiai levelező tag és Dr. Földváriné Vogl Mária, a föld- és ásványtani tudományok doktora voltak.

1963. július 9-én volt Dr. Körössy László tagtársunk „A Nagy Magyar Alföld mélyföldtani és kőolajföldtani viszonyai” c. kandidátusi értekezésének nyilvános vitája. Az opponensek véleménye, a megvédés eredményessége alapján a kiküldött bíráló bizottság Dr. Körössy László értekezését egyhangúlag megvédtettnék nyilvánította, s javaslatot terjesztett a Tudományos Minősítő Bizottság elé a kandidátusi fokozat odaítélése érdekében. Az értekezés opponensei Dr. Vitális Sándor, a föld- és ásványtani tudományok doktora és Dr. Stegena Lajos, a műszaki tudományok kandidátusa voltak.

1963. július 31-én védte meg Dr. Dank Viktor választmányi tag „A Nagyalföld déli részének mélyföldtani viszonyai” c. kandidátusi értekezését. A kiküldött bíráló bizottság az opponensek véleménye, a kialakult vita eredményessége alapján Dr. Dank Viktor értekezését megvédtettnék nyilvánította, s egyöntetű szavazással érdemesnek a kandidátusi fokozat elnyerésére. Határozati javaslatát megerősítésre a Tudományos Minősítő Bizottság elé terjesztette. Az értekezés opponensei Dr. Vitális Sándor a föld- és ásványtani tudományok doktora és Dr. Szénás György, a műszaki tudományok kandidátusa voltak.

Egyetemi doktori szigorlatok

Ilkényé Perlaky Elvira tagtársunk 1963. április 15-én, a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karán doktori szigorlatot tett „cum laude” eredménnyel. Disszertációjának címe: A horzsakő fogalma, genetikája és felhasználása.

Köpek Gábor tagtársunk 1963. április 29-én, a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karán doktori szigorlatot tett „summa cum laude” eredménnyel. Disszertációjának címe: A bakonyi felsőkréta kőszénképződmény földtana.

Zsilák György László tagtársunk, a Mérnökgeológiai Szakcsoport titkára 1963. június 29-én, a budapesti Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Mérnöki Karán „summa cum laude” eredménnyel műszaki doktori fokozatot szerzett. Disszertációjának címe: Az aggteleki karszt mérnökgeológiai viszonyai.

Csajághy Gábor 60 éves

1963. június 18. Csajághy Gábor, Társulatunk Választmányának immár negyedszázada tagja, betöltötte 60. életévét.

1903-ban született Balatonfüreden. A budapesti Műszaki Egyetemen szerzett vegyészmérnöki oklevelével eleinte a vegyipar területén helyezkedett el, de tudományos pályakezdése későbbre, a földtannal való találkozás idejére esik. 1935-ben került a M. Áll. Földtani Intézet vegyi laboratóriumába, ahol azóta sok ezer kémiai vizsgálatot végzett a magyar földtani kutatás számára. Elsősorban a víz- és kőzetlemezések érdekelték. Három évtizeddel ezelőtt az ismert összes gázos kutak gázainak összetételét meghatározta, érdeklődése azonban mindegyre az ásvány- és gyógyvizek összetételének, tulajdonságainak megismerése felé fordult. Számos ásvány- és gyógyvíz felfedezése fűződik munkájához. A vizek kalcium-, magnézium- és szulfátion-tartalmának, valamint összes keménységének meghatározására gyors és pontos helyszíni meghatározásokat dolgozott ki. Helyszíni analitikai módszerei a gyakorlatban igen jól beváltak.

Átalakította és korszerűsítette a klasszikus szilikátelemezési módszereket is. Kutatógárdát, iskolát nevelt maga köré. A korszerű szilikátelemezés terén segítségét, tapasztalatait egyetlen analitikus szakember sem nélkülözheti.

Szilikátelemezései során ismerte fel a kánya-hegyi kálidús kőzetben rejlő kálisó-termelési lehetőségeket és Székyné Fux Vilmával, Scherf Emillel munka-közösségben 50 ezer forint célprémiummal jutalmazott szabadalmat dolgozott ki. Foglalkozott a hazai bentonitváltozatok vizsgálatával is. Munkatársaival új megállapításokat tett a montmorillonit kationcserélő képességére és szerkezetére vonatkozóan.

Üttörő munkásságot végzett a gyógyiszapok vizsgálata terén is. Az első korszerű hazai peloidvizsgálatokat Csajághy Gábor végezte. A hazai peloidoknak nemcsak kémiai és fizikai tulajdonságaira derítettek fényt vizsgálatai, hanem hatásmechanizmusukra is új adatokhoz jutottunk általuk.

A gyógyiszapok és gyógyvizek vizsgálata terén elért eredményeieit a Magyar Hidrológiai Társaság a Bogdány-éremmel tüntette ki. Kormányzatunktól kétszer kapta meg a szocialista munkáért érdemérmét a kálisó előállításal kapcsolatos munkásságáért, ill. a Magyar Hidrológiai Társaságban kifejtett tevékenységéért. A Hidrológiai Társaság Elnökségének tagja, s aktív tevékenységet fejt ki a Hidrológiai Közönyt szerkesztő bizottságában is.

Tudománytörténeti érdekesség, hogy Csajághy Gábort hamarabb választották meg Társulatunk Választmányába, semmint Társulatunk tagja lett volna. Viszont azóta sem tudnánk nála lelkiismeretesebb, pontosabb, megbízhatóbb és hűségesebb embert felfedezni Társulatunk gépezetében. Csajághy Gábor képviseli Választmányunk életében, szerkesztő bizottságunk működésében a folyamatosítást. Ezt kívánjuk tőle, s így neki is távoli évtizedekig, és munkabírást, szívvel-lélekkel, felelősséggel végzett sok munkájához.

Szükségünk van reá.

Külföldi utak

1963. május 13–18. között Lipcsében a **Német Demokratikus Köztársaság Földtani Társaságának 10. Központi Ülésszakán** (Geologische Gesellschaft in der Deutschen Demokratischen Republik 10. Jahrestagung; „Fazies”) és kirándulásain Társulatunkat Hámor Géza titkár, az Országos Földtani Főigazgatósság kiküldötte, Dr. Báldi Tamás, az Őslénytani Szakcsoport titkára, a Társulat kiküldötté képviselte. A fácieskérdésekkel foglalkozó nemzetközi nyilvánosságú ülészakaszon a Magyar Tudományos Akadémia kiküldetésében Dr. Oravecz János, a Művelődésügyi Minisztérium kiküldetésében pedig Szentirmai István tagtársunk vett részt. Lipcsében csatlakozott a magyar delegációhoz Dr. Kaszap András tagtársunk, aki a Művelődésügyi Minisztérium támogatásával másfél hónapos tanulmányúton a Német Demokratikus Köztársaságban, a hallei Martin Luther Tudományegyetem Földtani és Paleontológiai Intézetében tartózkodott.

1963. június 5–8. A **XV. Freibergi Bányász- és Kohásznapokon** (XV. Berg- und Hüttenmännischer Tag der Bergakademie Freiberg) Társulatunkat a kiküldetésében részt vevő Fejér Leontin, a Mecseki Csoport titkára képviselte.

1963. augusztus 12–16. között rendezte Stockholmban a CIPEA (Comité International pour l'Étude des Argiles) az **1963. évi Nemzetközi Agyagásvány Konferenciát** (1963. International Clay Conference), melyen Társulatunkat Dr. Nemezz Ernő, az Agyagásványtani Szakcsoport elnöke, a Művelődésügyi Minisztérium kiküldötte képviselte. Dr. Nemezz Ernő előadásában mutatta be nagy érdeklődést kiváltott eredményeit a Tokaji-hegységi allevardit-kifejlődésről. Dr. Székyné Fux Vilma választmányi tag, a Művelődésügyi Minisztérium kiküldötte az agyagásványomenklatúra vitában vett tevékeny részt.

A **Kárpát-Balkáni Egyesülés VI. Kongresszusán** Varsóban és Krakkóban, 1963. szeptember 2–10. között, ill. kirándulásain szeptember 11–16. között Társulatunkat Dr. Balogh Kálmán társelnök és Dr. Szentes Ferenc választmányi tag, Társulatunk kiküldöttei képviselték. Az Országos Földtani Főigazgatósságot Dr. Benkő Ferenc választmányi tag képviselte. Az Ásványbánya és Előkészítő Vállalat részéről Krizsán Pál, a Mátrai Érc- és Ásványbánya Vállalat részéről pedig Siklóssy Sándor, a MÁFI-ból Benkő Ferencné tagtársunk vett részt a kongresszuson.

A Kárpát-Balkáni Egyesülés VI. Kongresszusát közvetlenül követte **Európa Tektonikai Térképe Bizottságának** háromnapos ülése (szeptember 17–19.). Magyarországi képviselője Dr. Szentes Ferenc választmányi tag volt.

A Lengyel Földtani Társulat 36. Kongresszusán Zakopaneban, 1963. szeptember 19–21. között Társulatunk képviselőjében, kiküldötteként Dr. Vörös István tagtársunk vett részt.

Olaszországban, a Nemzetközi Krisztallográfiai Unió római konferenciáján, 1963. szeptember 5–15. között Dr. Kiss János tagtársunk vett részt a Művelődésügyi Minisztérium kiküldetésében.

1963. szeptember 20–október 1. közötti franciaországi Alsó-kréta Kollokviumon, Lyonban Dr. Fülöp József választmányi tag és Gyovai László tagtársunk az Országos Földtani Főigazgatóság, Dr. Vigh Gusztáv tagtársunk pedig a Társulat kiküldötteként vett részt.

Bécsben 1963. szeptember 22–október 1. között a 8. Európai Mikropaleontológiai Kollokviumon (8. Europäisches Mikropaläontologisches Kolloquium) Baldiné Dr. Beka Mária és Oraveczné Scheffer Anna az Országos Földtani Főigazgatóság kiküldetésében vett részt.

1963. október 1–7. között Bécsben a Paleontológiai Társaság Évi Gyűlésén (Jahresversammlung der Paläontologischen Gesellschaft) Társulatunkat Hámor Géza titkár, Dr. Vég Sándorné szerkesztő, Dr. Boda Jenő választmányi tag és Dr. Vég Sándor tagtársunk képviselte.

1963. szeptember 16–21. Prága. Szimpózium a posztmagmás értelek eredetének kérdéséről (Symposium problems of the origin of postmagmatic ore deposition, Czechoslovakia 1963). Társulatunk képviselőjében, Társulatunk kiküldötteként Dr. Jantsky Béla, a Csehszlovák Mineralógiai és Geológiai Társulat tiszteleti tagja, választmányi tagunk és Dr. Sztróka Kálmán választmányi tag vett részt a Szimpóziumon.

1963. szeptember 30–október 3. Brno. A Csehszlovák Mineralógiai és Geológiai Társulat XIV. Közgyűlésén Társulatunk kiküldötteként Dr. Szepesházy Kálmán és Mikó Lajos tagtársaink vettek részt.

Földtani adatok Arany János jegyzeteiből

A Magyar Tudományos Akadémia kiadásában Arany János összes műveinek XII. köteté a prózai művek 3. része „Glosszák, Szerkesztői üzenetek, Szerkesztői megjegyzések, Előfizetési felhívások” címen Arany János pályájának olyan emlékeit, olyan írásait tartalmazza, amelyek még eddig egyik kiadásban sem jelentek meg. Ezekben az egykori kiegészést megelőző osztrák elnyomatás alatti irodalmi, művészeti, tudományos fejlődésünk nehézségeit, kortörténeti adatait hűen feltüntető jegyzetekben az Akadémia indulásával kapcsolatban sok természettudományi vonatkozást is találunk, amelyek közül érdemes néhány földtani megjegyzést ismertetnünk. Arany János mint az Akadémia főtitkára igen nagyra becsülte Szabó Józsefet, akit mint a természettudományi osztály érdemes titkárát glosszáiban 23 ízben említ.

Az erre vonatkozó 181. magyarító jegyzetben (399. o.) a következő adatokat találjuk: „Szabó József (1822–1894) plebejus gazdatiszti család fia,** a felvirágzó magyar természettudományos élet egyik nagymunkásságú, rokonszenves alakja. Különféle iskoláknál tanított a Bach-korszakban, magyarságáért mellőzve, jelentéktelen állomásokon. 1858-tól a pesti kereskedelmi akadémia kémiai, majd az egyetem ásványtani tanszékének tanára. Nagy gondot fordított a tudomány közkedvelté tételére, s nagy hatással is dolgozott e téren. Nem utolsó sorban azért, mert tiszta magyarsággal, jó, érdekes, közérthető modorban adott elő. Arany János a Vegyes rovatban több ízben igen részletesen hozta akadémiai előadásainak kivonatát, cikket is kapott tőle mindkét folyóirata számára...”*

A Koszoru I. évfolyamának I. félévében 1863-ban megjelent 363. sz. glosszát (115. old.) földtani tudománytörténet tekintetében teljes egészében ideiktatjuk:

„Az akadémia közelebbi ülésén (hétfőn, jún. 22.) Szabó József értekezése vonta magára a fő figyelmet, beszélvén (mert nem olvasta értekezését) a kovászszámokról Európában. Ama nevezetes kérdés fejtegetése volt ez, mely most nagyon foglalkoztatja a tudós világot: ha élt-e már ember az ős állatok a mammoth stb. korában, mely által az volna

* Ezek a cikkek nincsenek fölveve Szabó József egyébként teljes bibliográfiájába (Földtani Közlöny XXIV. 1894).

** Figyelmet érdemel a feudális akkori Magyarországon a származás említése!

eldönthető, ha emez állatok csontjai közt, nem vízben vagy barlangban, hova vélelten is összerúhíthettek, hanem az ültető (negyedrendű) földképletben emberi csontok vagy emberi készítmények találhatnának. Ez utóbbiak már az említett kovakő szerszámok, u. m. dárdá vagy láncsáhegyek, kés vagy véső alakú készítmények, a minők eddig hazánkban is, mint kelta régiségek találtak ugyan, de nem ősszállt csontokkal vegyest a negyedképletű rétegben. 1841-ben Franciaországban Somme völgyén ahadtak ilyen csontokra és szerszámokra; ezek s több más adatok s hozzávetések alapján Lyell angol tudós az ember egykorúságát a mammuth-tal vitatja, mely véleményhez járul értekező is. — E tárgyra vonatkozó cikk egy jeles tudósunk tollából már néhány hét óta hever szerkesztői tárcánkban is, de a költők arcképeizhez szükséges élet és jellemrajzok (melyek közlését nem halaszthattuk a második félére) kiszorították a nagyon korszerű dolgozatot hanem a jövő számban adni fogjuk, annál inkább, mert más oldalról fogja fel a tárgyat. — (....)

Ebből a Szabó József „Negyedkori kovaszerszámok” címen az Akadémiai Értesítő V. kötetében 1865-ben megjelent tanulmányára vonatkozó korszerű ismertetésből kitérünk Szabó József mindvégig fönn tartás nélküli lyellista fölfogása, ami az 1883-ban megjelent Geológia könyvében válik sokoldalúan teljessé.

Sajnos, az erre vonatkozó magyarázó jegyzetből (437. o.) nem tűnik ki, s egyelőre magunk sem tudtuk megállapítani, hogy a „Koszorú” következő számában megjelenésre említett más fel fogású közlemény megjelent-e, s annak szerzője ki lehetett (Rónay Jácint, Rómer Flóris, esetleg Brassai Sámuel?).

Még szembeötlőbb Szabó Józsefre vonatkozó a „Koszorú” I. évf. I. félévében 1863-ban 16. sz. 378. l. 78. sz. glossza: „Szabó József A léghajózás 1862. Angliában címmel hathasábos, könnyed modorban írt, társalgási hangnemben tartott cikkben ismerteti a legújabb léghajózási kísérleteket. Cikke lezárásában egyik mondata így hangzik: „A költészet és a tudomány a magas régiókra nézve szevenséttelenségére nem értenek egyet. Amaz tüzes elragadtatással mutat fel mint a dicsőség és fény honára, hova a vitéség és nagyság el fog jutni, mindent boldognak mond mi az éggel van összekötve; a tudomány ellenben az őt érzékével vizsgálja a felső téreket, s egyszerűen jelenti, hogy ott igen hideg van, lélegezni nehéz, a fej elkábul, a látás elhomályosodik, az öntudat lassanként elvesz, s végre elalul az ember”.

Ehhez a tudomány akkori ismeretei szerinti tárgyilagossá megállapításhoz Arany János csillag alatt ezt a szerkesztői megjegyzést fűzi: „Többnyire a költő is így jár vele, ha test és lényeg nélkül phantomok szárnyán kapaskodik az alaklatan ürbe”.

Száz év távlatában, az űrhajózás mai állapotában fölmérhetjük a tudományok óriási fejlődését ezen a téren!

Érdekes természettudományos kíváncságot tükröz a 380. glossza (121. o.) „Figyelemre méltó az a természeti tünemény, melyről egy somlyóvidéki levelező értesíti a lapokat. A Somlyó-hegy 3/4 résznyi magaslatán, 40 öles kútban, öt hét óta valami fény látszik, mely a népek sokféle bahiedelemre szolgáltat alkalmat. Természettudomány jöjjön el a te országod! kiált föl erre vagy a levelező, vagy az újdonság írója. A természet tudomány országa még annyira soká fog eljöni, hogy a köznépp egy még soha nem látott s csodásnak tetsző természeti jelenséget meg tudjon magyarázni de annyira csakugyan eljöhett volna már, hogy szakfőírvaink közül valaki az ilyet megvizsgálja, vagy ha ismeretes tünemény, róla a közönséget értesítse. Elvárjuk szünetelő tudósaink valamelyikét!”.

Erre talán Darány Béla, a Somlyó-hegy jeles történeti monográfusa adhatna ma választ.

Végül a „Koszorú” III. évf. I. félévének 1865-ből eredő 534. megjegyzése (171. o.) mindmáig időszerű, követésre méltó: „Hétjón, az év második napján megkezdődtek a magyar tud. akadémia ülései (....) a matematikai és természettudományok ülése következvén (....) Szabó József levelező tag pedig Zsigmond Vilmós bányamérnök, nálunk a maga nemében első és jeles „Bánya tanát” mutatja be dicsérből (mely könyv hozzánk is beküldeztvén, míg szivesen örvendünk egy oly geolog elismerésén, mint Szabó József, más-résztől nem tehetünk róla, hogy az e munkában, kiavált az előzabban gyakorta s ügylatszik szándékosan, előforduló helyesírást meg ne rójuk: »Felkellemlitenem, »megnememliteztem» — »elmemkerülhetvén» — »kimejejezzem, mely orthographia nyelvünk az amerikai tömke dő nyelvek közé sorozná”.

Nem reánk tartozik Arany János találó, szellemes s szelíd humor sem nélkülözött megjegyzéseinek, helyesírára, magyar szóképzésre vonatkozó tanításainak érdemleges méltatása. De tanulságos és meglepő széles körű érdeklődése irodalmi, költészeti tárgykörön túlmenően, művészeti, zenei tekintetben, s nagy klasszikus műveltségét jellemzi. Hol találunk mai fejlett társadalmunkban hasonló tudású folyóirat-szerkesztőket, írókat, költőket? Hol a napisajtó helyesírási és stílusbotlásairól ne is szóljunk. Népünk művelődési igényeinek kielégítése sürgető feladat.

Dr. V. E.

Hivatástudat — hivatásszeretet — példakép

A New York-i „The Garden Journal” folyóirat folyó évi május-júniusi száma tollhegyre kívánkozó tárgyilagoss emlékeket tár föl előttünk a feledésből, a fölünk 1919-ben, a proletárdiktatúra bukása utáni üldöztetés miatt külföldre kényszerült Jablonski Jenő kiváló botanikus-geológus és természetbúvár kimagasló életpályájának és eddigi nagyszabású tevékenységének ismertetésével élete hetvenedik évének betöltésének alkalmából.

Dr. Jablonski Jenő a régi Magyarországról indult, s már gyermekkorától kezdve középiskolai tanár édesatyjától, a természet szabad világában a Kárpátok hegyvidékén ismerte meg a növényvilágot, aminek mindenki számára hozzáférhető és megismerhető tanulmányozását belső hivatásává növelte. Egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol botanikus vágyai nem voltak kielégíthetők. Breslauba (most lengyel Wroclaw) ment Pax professzorhoz, majd Berlinben Engler professzornál folytatta tanulmányait. Az utóbbinál a Pflanzreich sorozatban került kiadásra az Euphorbiaceae-család monográfiája. Hazatérve doktori oklevelet szerzett botanika főtárgyból és földtan mellékfőtárgyból, s az Állami Földtani Intézetbe került paleobotanikusként. Földolgozta az ipolytárnóci riolittufából kikerült gazdag alsó-helvéti flórát, amelynek leírása a Földtani Intézet Évkönyvében 1915-ben jelent meg.

Nagy hivatásérzettel fordult a földtani tevékenység felé, amit az első világháború katonai szolgálata szakított meg. A kárpáti harcokban sebesülten orosz fogságba került, ahonnan 1918-ban hazatérve lelkes ideológiai főkészültséggel vett részt a proletárdiktatúra előkészítésében. 1919-ben az itthoni üldözöttek elől Lengyelországba került, ahol a lengyel Földtani Intézet szolgálatában értékes földtani térképezést végzett a lengyel Kárpátokban, majd készen- és olajkutatásban. A Galicia Oil Co. alkalmazásában a Vacuum Oil Co. megbízásában Lengyelország, Románia és Németország olajlehetőségeinek véleményezése alapján 1926-ban New Yorkba került a Vacuum Oil Co. geológusként. Texasban működött, majd egy évvel később véglegesen főgeológusi minőségben családostul kiköltözött. Texasi működésével olyan hírnévre tett szert, aminek alapján a Standard Oil Co. kaliforniai, ausztráliai, újzélandi, tasmaniái olajkutató expedíciók vezetésével bízta meg. 1934–38 között beutazta Európát, majd Egyiptom keleti sivatagi területeit, a Szezi-csatorna vidékét, a Szinai-sivatagot, Jeruzsálemet nehéz viszonyok között végzett földtani vizsgálatokkal. 1938-ban a Socony Vacuum Oil Co. szolgálatában mint központi főgeológus 1953-ig terjedő időben többszörösen utazott Venezuelában, Columbiában, Ecuadorban, Peruban, Argentínában, Szaud-Arábiában, Egyiptomban, Irakban, Líbiában, Törökországban, Libanonban, Kanadában és Alaszkában is mint a kutatások igazgatója vagy szervezője. Nem részletezzük ezeknek az utazásoknak jelentős földtani fölfedező jellegét, de ki kell emelnünk, hogy földtani tevékenysége mellett nagy jelentőségű egyéb gyűjtéseket, néprajzi, etnológiai megfigyeléseket és növénytani gyűjtéseket is végzett, aminek anyaga hat múzeumi termet tölt meg New Yorkban „Jablonski Collection” néven. Harminchárom évi földtani szolgálat után, 1957-ben nyugdíjba ment, s gazdag földtani és természettudományi könyvtárát három német lebombázott egyetemnek adományozta. A budapesti Egyetemi Földtani Intézet elpusztult könyvtára személyes kapcsolatunk révén ugyancsak értékes szakkönyveket kapott tőle.

Egy külső segítség, összeköttetés nélküli, maga-erejéből, tudományos ráteremtéssel elért és példátlan szerénységgel teli földtani működés után Jablonski Jenő most töretlen hivatástudattal visszatért kiindulási foglalkozásához, a botanikához, s mint a New York-i Botanikus kert tiszteletbeli kurátora folytatja az Euphorbiaceae-család monográfiáját a *Trigonostemon* genus revíziójával és a *Traité de Paléontologie* részére készült fosszilis anyag kiegészítésével.

Ebben a töretlen hivatásérzetben némi kis része van talán annak az oktató-nevelő irányzatnak is, amivel itt 1919-ben hiába próbálkoztunk, s amit a fölszabandulása óta változatlanul gyakorolunk, hogy a magyar földtani tudomány nálunk is elismert termelődő lehessen.

Vadász E.

Magmás Szimpózium

(Balatonalmádi—Budapest, 1963. V. 27—30.)

A Kárpát-Balkáni Aászociáció 7 szekciója közül a Közettnai és Magmás Szekció első — szimpózium-jellegű — ülésorozatát Balatonalmádiában és Budapesten tartotta az Akadémiai Műszaki Osztály rendezésében. A szimpózium tárgyai az előző kongresszus határozatának megfelelően a következők voltak:

1. A magmás kőzetek osztályozása és nomenklatúrája
2. A Kárpát-vidék vulkáni, ill. piroklasztitos szintjeinek párhuzamosítása.

A vonatkozó bekért előadások nagyobb részét már előzetesen megfelelő számban sokszorosították német, francia vagy orosz nyelven.

A Szimpózium résztvevői: Dr. Szádeczky-Kardoss F. akadémikus, a szekció állandó nemzetközi elnöke, Székyné dr. Fux V. a szimpózium titkára, Dr. Pantó G., Dr. Földvári A., Dr. Horusitzky F., Dr. Balogh K., Nemezc E., Dr. Vidacs A., Dr. Pálfalvy I.

Külföldi résztvevők:

L. G. Tkacuk, a hasznosítható ásványi nyersanyagok akadémiai kutató Intézetének osztályvezetője, Lvov (SzSzSzR), Dr. D. Giuşcă, a Román Akadémia lev. tagja, Bukarest (Román Népköztársaság), Dr. M. Kuthan, a pozsonyi Földtani Intézet osztályvezetője (Csehszlovák Közt.), Dr. R. Ivanov, a szófiai akadémiai Földtani Intézet osztályvezetője (Bolgár Népköztársaság).

V. 28. *Mennyileg magmás kőzet nevezéktanának és osztályozásának kérdései következő előadásokkal:*

- de. 1. Szádeczky-Kardoss: Über die Frage der Nomenklatur magmatischer Gesteine.
- de. 2. Giuşcă: Le nomenclature des roches magmatiques dans la Roumanie.
- du. 3. Nemezc: Über das ptc. System von Prof. Szádeczky-Kardoss.
- du. 4. Ivanov: Zur Nomenklatur der granitoider und gabbroidaler Gesteine.
- du. 5. Székyné-Fux: Zur Nomenklatur der magmatischen Gesteine.
- du. 6. Részletes vita (főleg Szádeczky, Giuşcă, Ivanov, Pantó, Székyné).

V. 29. *A piroklasztit szintek nevezéktana*

- de. 1. Szádeczky-Kardoss: Darstellung der Pyroklastithorizonten nach geologischen Étagen.
- de. 2. Giuşcă: Correlation des roches pyroclastiques tertiaires dans les Carpates de Roumanie.
- de. 3. Pantó: Tertiäre Tuffhorizonte Ungarns.
- de. 4. Horusitzky: Die Parallelisierung der Pyroklastite in Ungarn.
- de. 5. Tkacuk: Tuffhorizonte in den Sovjet-Russischen Karpathen.
- de. 6. Székyné-Fux: Obereozäne Vulkanismus in transdanubischen Becken.
- de. 7. Balogh: Tuffhorizonte in der weiteren Umgebung des Bükkgebirges.
- du. 8. Vidacs: Vergleich des Vulkanismus des Stiaavnicegebirges mit dem Mátra-gebirge.
- du. 9. Kuthan: Tuffhorizonte in der Slovakei.
- du. 10. Vita az ún. nyirokról (Szádeczky, Kuthan, Földvári, Pantó, Horusitzky).
- du. 11. Ivanov: Der tertiäre Vulkanismus im Rhodopegebiet.
- du. 12. A szimpózium tagjai 10 térképlapon megszerkesztették a Kárpát-vidék harmadkori vulkánosságának elterjedési térképét, első fogalmazásban.

V. 30. *Autóhívándulás földtani bejárással a tihanyi és badacsonyi bazaltvidéken Földvári A. professzor vezetésével.*

du. 18^h-kor záróülés: 1. Határozati javaslatok megszerkesztése. 2. A szekció további munkamenetének körvonalazása.

A szimpózium eredményeit röviden a következőkben foglaljuk össze:

A magmás szimpózium pontosan körvonalazta a Szádeczky-Kardoss-féle ptc. ill. transzaporizációs rendszer alapján az ortokőzetek fogalmát és alapos vita után egyöntetien megállapította, hogy az ortokőzetek kvantitatív rendszerét az ásványos összetétel és a közetszövet alapján kell kialakítani. Olyan esetekben, amikor az ásványos elegyrészek a legkorszerűbb műszeres berendezésekkel sem állapíthatók meg, az ásványos norma a kémiai összetétel alapján állapítandó meg. Ezzel kapcsolatban Szádeczky-Kardoss E. akadémikus és D. Giuşcă bukaresti professzor még a konferencia befejezése után elkészítették a szubalkáli magmás kőzetek rendszertani diagramjait és nevezéktanát. Másrészt a szimpózium előrevitte a magmás kőzetek eddigi kevéssé ismert másik két csoportjának, a hipo- és metamagmatitoknak kvantitatív rendszerezési kérdését is. A különböző országok jelenlévő geológusai térképvázlatokra egyöntetű jelzések alapján rávezették a különféle tufaszinteket és ezzel a korrelálás alapjait megvetették.

A Magmás Szimpózium színvonalát jelenlévő külföldi vendégek véleménye alapján igen magas volt. A külföldi vendégek nagyra értékelték a magyar szakemberek által bemutatott eredményeket, amelyek a szimpózium tárgyalási és vita alapját képezték.